

Dissertatio anatomico-physiologica inauguralis, de utero / [John Gibson].

Contributors

Gibson, John.

Publication/Creation

Leyden : G. Potvliet, 1744.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/yngmchk6>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO ANATOMICO-PHYSIOLOGICA
INAUGURALIS,

DE

U T E R O.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JOHANNIS VANDEN HONERT, T.H. FILII,

S. S. THEOLOGIAE DOCTORIS, EJUSDEMQUE FACULTATIS, NEC NON
HISTOR. ECCLES. IN ACAD. LUGD. BAT. PROFESSORIS ORDINA-
RII, ECCLESIAEQUE LEIDENSIS PASTORIS:

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI Consensu,

& Nobilissimae FACULTATIS MEDICAE Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus, & Privilegiis,
ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum Examine submittit

JOANNES GIBSON, Scoto Britannus.

Ad diem 25. Septembri 1744. hora locoque solitis.

Ἰητεικὴ ἔχει γὰρ, ἀ ἔχει, πρὸς ἀκολασίῳ, πρὸς βα-
ναυσίῳ, πρὸς ἀπλησίῳ, πρὸς ὀπιθυμίῳ, πρὸς ἀφάρεσιν,
πρὸς ἀναιδείῳ ἐνιδεῖν. Hipp.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud GERARDUM POTVLIET, 1744.

U T E R O

JOHANNIS VANDERHOEF

PRO GRADU DOCTORIS

IN MEDICINA

JOHANNES VANDERHOEF

PRO GRADU DOCTORIS

IN MEDICINA

JOHANNES VANDERHOEF

PRO GRADU DOCTORIS

IN MEDICINA

JOHANNES VANDERHOEF

PRO GRADU DOCTORIS

IN MEDICINA

P R O O E M I U M.

*T*anta est fœminarum infelicitas, ut non solum corporis constitutione, morbis sexui nobiliori incognitis obnoxia existant; sed ex utero diversa, vehementiaque mala curatu difficillima nasci, experientia hodierna notum est, & a Medicinæ parente animadvertum. Quamobrem de uteri pathologia (res difficilis, summæ vero Medico futuro utilitatis) Thesin scribere decreveram: sed quis quæso partium structuræ, & actionum in sanitate illibata ignarus, unquam statum præternaturalem sive morbosum rite descripsit? Hisce cogitationibus inductus, ut melius partium structuram, & præcipue vasorum distributionem intelligerem, maxima animi voluptate expectavi donec ex præparationibus Cl. præceptoris B. S. ALBINI vere innotescerent: sed en mihi infortunium haud prævisum! Vir Celeberrimus ob temporis angustiam ne ostenderet, impeditus est. Spe sic frustrata, partem Anatomicam omni qua potui brevitate, & quam verissime exarare conatus sum; dein de mensibus & coïtu quædam addidi; verum ob temporis defectum pathologiam intactam relinquere coactus sum. Ex cognitis partium & humorum proprietatibus ratiocinatus sum, audacter & libere quæcunque verisimilia mihi videbantur, proponens; quippe natura Thesews requirebat. Si quis vero tam iniquus mihi sit, ut putet, quod ex lascivientis phantasiæ pruritu delectum materiei hujus feci, mi-

P R O O E M I U M.

sere deceptus est: occasionem fateor præbuit, praxis in aliquibus morbis mulierum parum feliciter cedens; licet secundum artis regulas, optimorumque Auctorum methodum exercita; ubi ex utero orta fuisse mala, symptomata satis probabant. Fortasse vero aliquis adhuc objiciet, quod satis præpostere nisus sum, morborum cognitionem ab Anatomia, & Physiologia petere; cum solum experientia, & observatione obtineri possit. Merito aliter sentiebat olim Fernellus, vir judicio & doctrina præstans; hisce verbis usus est. „Equidem nunquam ullum plane cognitum
 „ penitusque perspectum morbum esse putaverim, nisi com-
 „ pertum habeatur & quasi oculis cernatur, quæ in hu-
 „ mano corpore sedes primario laboret, quis in ea sit affe-
 „ ctus præter naturam, unde is processit, utrum in ea
 „ sede genitus κατὰ ὑπεροπείαν, an aliunde profectus
 „ κατὰ σμύπείαν, an denique causa aliqua interior il-
 „ lum foveat. „ huic assentiunt viri per universam Euro-
 pam longè celeberrimi. Descriptionem rerum methodo tra-
 ctandi causas singulatim anteposui; in ea virum ingenio &
 industria præclarum secutus, cujus judicium in omnire ra-
 tionum congruens, aliorum præponere æquum censui. Ser-
 monis elegantia & nitore haud studui, non quod con-
 temno, sed quia scribendo parum assuetus, humeros tali one-
 ri omnino impares invenio: & aperte fateor, quod rerum
 scientia quam verborum semper pluris apud me fuit. Ni-
 hil nunc restat, nisi ut lectorem admonitum velim, quod
 dum fructuosissimis prælectionibus sedulus adfui & aliis
 rebus quæ ad praxim futuram spectant immersus, satis
 temporis non potui huic operi impendere, ut suo usui magis
 accommodatum esset; quam ob causam a sua benignitate, cul-
 parum veniam expecto & rogo.

DIS-

DISSERTATIO ANATOMICO-PHYSIOLOGICA

INAUGURALIS,

D E

UTER O.

§. I.

hilologis nominum rationem relinquo ; ad rei intellectum sufficiet partium situm paucis percurrere.

Vagina igitur canali continuo a pudendi labiis in uterum porrecta, intestinum rectum inter & vesicam urinariam locum obtinet ; ad ejus introitum a parte superiore, juncturam ossium pubis supra, clitoris suo præputio involutus situs est : a lateribus nymphæ ; intra quas exitus meatus urinarii, seu si magis placet, bulbus urethræ spatium occupat : & in virginibus, de quibus nunc loquor, hymen ad hunc pertingit ; sed quo magis ascendit, eo magis extenuatur, ut potius crescentem lunam quam annulum circu-

larem referre videatur: ad partem inferiorem carunculæ myrtiformes (non obstante hymenis integritate) fere semper inveniuntur; & has ni fallor observavit, licet alio sub nomine descripsit Accuratissimus Morg ubi dixit, „in virginum dissec-
 „tione præter nymphas superiores quæ mediocres erant, ter vi-
 „di in imis pudendi lateribus duas alias parvas quasi nymphas
 „protuberare.” Post nymphas corpus circulare spongiosum circumpositum est; & huic accumbit tenuis musculus, sphincter vaginæ dictus. Parti supremæ vaginæ proxima & continua est uteri cervix, hacque superior fundus, cujus ad latera tubæ Fallopiæ, & ovaria.

§. II. His nunc breviter de situ partium propositis, de vasis dicere animus est; utpote & ad structuram partium, & ad usum rite intelligendum maxime necessarium. At summa hujus rei difficultas penitus me absterret, nisi quod laborem haud mihi infructuosum fore sentio; & si conatus laudem non invenerit, saltem, spero, apud æquiores rerum judices veniam impetrabit.

Vasa spermatica sunt arteriæ duæ, venæque pares, in utroque latere vena, & arteria. Arteriæ licet plerumque a trunco descendente aortæ infra emulgentes orientur, tamen non secus atque in aliis partibus, varium sæpe naturæ opus observatur: angulum maxime acutum parte inferiore aortæ, obtusum superiore formant: ab ortu paulum progressæ arteriolas adiposas dictas ad communem rhenum membranam emittunt; dein peritonei lamina inter, a parte ureterum anteriore, per omnem cursum partibus vicinis ramulos exiles, pinguedinis secretioni destinatos dant; donec ad ligamenta lata uteri usque perveniunt: ibi earum est triplex distributio, ad ovaria, tubas Fallopias, & uterum: certe una quæque harum particulari indagine digna est; itaque quantum virium tenuitas, tempus, & instituti natura permittunt, præmissa semper fabrica, ab ovariis incipiens paucis explicabo.

III. Ovaria ligamentis teretibus angulis uteri superioribus connectuntur: magnitudo pro ætatum & temperamentorum diversitate, varia est; figura semiovalis fere; in pubescentibus, & in

in ætatis flore constitutis, pondus ad fefquidrachmam statuit de Graafius. Præter membranam externam albam, validam, a peritoneo ortam, ex substantia membranacea, fibrosa reticulata, seu cellulari propria, ovis, eorumque receptaculis constant. Rami nunc qui ad ovaria pertingunt, in decursu infinite fere divisi, recto itinere, vel saltem non admodum flexuoso, per totam eorum substantiam, capillorum modo producti, variis modis diversis in locis terminantur; qui ad superficiem externam, ostioliis patentibus, liquidum tenuissimum exhalant: alii humorem blandum, parum viscidum, in ovorum sinus deponunt; in quo ova natantia, ne concrecant cum partibus internis sinuum impediuntur: proximi his sunt rami quamplurimi, qui per ovorum petiolos propagati, perque eorum membranas distributi, post copiosam divaricationem evanescent; nutritionem, & incrementum ad maturitatem promovent. Cæteri vel cellulas liquore blando oleoso irrigant aut replent, nutritioni substantiæ inserviunt, aut in venas vel *a*. Vasa lymphatica abeunt. Ova maturitatem adeptæ, marcescentibus petiolis, libere in humore sinuum fluctuant, figura minus rotunda prædita; sicut indefessus naturæ Indagator Swammerdamius observavit: ab eo dissentiunt Clar. Steno & Eximius Ruifchius, qui ova esse rotunda asseverant. Swammerdamius fortasse præparando figuram aliquantum mutaverat. Sinuum humor, in quo ova ejusdem omnino coloris, velut crassiusculum lactis serum albus est, testante eximio Anatomes Restauratore Vesalio: nam observationes quæ apud Auctores de corporibus luteis, prasinis &c. habentur, ad pathologiam pertinent. Sed præter hos a spermaticis, ramos duos vel tres ab Hypogastricis, & per tunicam & per substantiam eodem modo distributos, accipiunt. Venæ, sive distributionem, numerum, aut capacitatem respicias, vix ab arteriis discrepant.

§. IV. Tubæ Fallopiæ graciles & angustæ admodum oriuntur membranaceæ albæ ab angulis uteri superioribus, cumque parum recesserint ab iis, latiores sensim redduntur, &

ca

a Nuck. fig. 32.

capreolorum modo crispant se, donec veniunt prope finem; tunc in extremas fimbriatas carneas, laceris concidentibus, abeunt. Tunica externa peritonei propago est, nec ab ea quæ ovaria investit diversa: cellularis substantia multa, subtilis, laxa, in quam lymphæ perpetuo stillans, cæteras partes simul connectit; quæ sunt fibræ musculares spirales, (vel obliquè circulares Clar. Winfl.) longitudinales in laceris maxime conspicuæ, & in corporibus robustis, & sanguineis, post mortem colore rubro præditæ. Fasciculus fibrarum ortus a parte tubæ suprema, & ovario proxima, ad radices Fimbriarum, in summa margine ligamenti lati ad ovarium usque decurrit; ubi tunicæ ejus inseritur; nomine adductoris Tubæ insignire fortasse haud absurdum esset. Interna tunica est lævis, quasi glandulosa, non valvulosa, nec cellulosa, sed fissuris quibusdam longitudinalibus aliquo modo inæqualis: in cavis humor ab arteriis secretus, speciem mucis referens, in cadaveribus semper reperitur, (teste Riolano patre) colore, & spissitudine, semini virili non dissimilis; & Fallopius summus Anatomicus testatur se sæpius semen exquisitissimum in iis reperisse. Nunc de altera arteriarum spermaticarum distributione; quam ad tubas pertinere antea dixi. Cito in ramos abeunt; hique sensim ramosiores, subtiliores, & angustiores facti, eodem modo per tubas, quo arteriæ mesentericæ in intestinis distribuuntur; neque venis mesentericis respuunt tubarum venæ comparisonem: adeat Lector Clar. Heist. Comp. Anat. T. III. F. II. Ad uteri structuram nunc perventum est; at hac in re exercitatissimos Anatomicos parum profecisse intelligit, qui in libris eorum legendis versatus est; nec mirum, cum Malpighius industria & judicio paucis secundus, ingenue fateatur, ita implicitas esse ejus componentes particulas, ut nulla fere arte distingui possint: tamen quantum instituto meo sufficit breviter dicam.

§. V. Uterus latitudine duos digitos parum excedit, & longitudine trium fere digitorum latitudinem æquat; facies anterior & posterior planiores sunt, internæque superficies his respondentes, contiguæ sunt: substantia crassa firma est, exter-

na membrana peritonei obducta, quæ ope cellularis substantiæ, multis fibris muscularibus retis instar dispositis connectitur; hæ fibræ una cum aliis nullo regulari ordine per totam substantiam disseminatis, partem ejus majorem constituunt; (vasis exceptis de quibus postea) interne notatu digna est harum in uteri fundo fibrarum dispositio circularis: carneas inter fibras, membranæ molles, flexilesque copiosæ extenduntur, & has per membranas sinus plures, qui sunt diverticula venarum, invicem communicantes, æque & in fundo, & cervice reperiuntur: cavitas ejus angusta, formam habens (si bifariam per latera secundum longitudinem secatur) quæ triangulum quodammodo refert, sicut vere exhibuit (at fæminæ quæ pepererat) Eustachius Anatomicus integerrimus Tab. XIV. F. III. & IV. summa hujus, vel ad minimum plusquam totius dimidium, membrana lævi, polita, plurimis foraminulis perforata vestitur; & ne concrecant latera, optimo naturæ instituto liquor tenuis aquosus impedit; a parte hujus inferiore ad extremum, ubi os in vaginam protuberat, fissura parva transversa seu cervix continuatur; cujus ad partem anteriorem ruga parva erecta longitudinalis ad distantiam dimidii pollicis ab uteri fundo excurrit; a parte posteriore altera omni dote similis huic coincidit; ex his ad rectos angulos ortæ, valvulæ transversales ad latera usque procedunt; hæ acuminibus serratis deorsum spectantibus, cryptis mucosis fere faveoliformibus (sit verbo venia) interpositis incumbunt, eosque integre obducunt: has valvulas invicem tam arctè applicatas in cadavere inveni, ut specillum parvum argenteum nullo modo immittere potuerim: hac fabrica usa est natura, ut mucum quadam attractione ex cryptis elevaret, versus vaginam determinaret, & ne ad uteri cavum perveniret impediret.

§. VI. Restat nunc ramus tertius arteriæ spermaticæ qui ad uterum pertingens, in cursu paucis ramis exilibus vicinas ad partes missis, deorsum conversus ad ejus latus sub peritoneum, ramo ascendenti arteriæ hypogastricæ conspicuam, & notabilem valde anastomosin format; in altero latere pari modo omnino distributio facta est: sed ut salvo ordine de-

scriptio procedat, arteriæ hypogastricæ nunc considerandæ sunt. Arteriis ejusdem nominis ortum debent; ad latera uteri perventæ, ramos aliquot ad ovaria sursum emittunt, de quibus egi (Nº. III.), sed rami a. omnium maximi sunt, qui mutuis osculis spermaticis juncti, canalem in utroque uteri latere constituunt; b. ex quo rami plurimi orti per uteri substantiam transversim distributi, variis modis inosculantur; c. hi furculos exiles, numerosos toto fundo spargunt; ex quibus humor fluidus quo superficies humectatur, secernitur; alii ex his producti in cellulari substantia evanescent, aut in venas continuantur: ex hypogastricis & spermaticis accedunt alii rami minores, qui per substantiam sine conspicuis, fere dixeram ullis inosulationibus procedunt: hi fortasse nutritioni ministrant. A parte superiori & anteriori uteri, duæ fiunt peritonei investientis duplicaturæ, quæ sensim figuram rotundam adeptæ, deorsum & oblique tendentes per annulos musculorum abdominalium transeunt, & in pinguedine juxta clitoridem terminantur; intus ex vasis, subtili substantia cellulari connexis, constant: celeberrimi quidam Anatomici fibras carneas addiderunt; & certe verissimum quod post egressum ex abdomine clare conspicuæ sunt, ut vidi; ante autem numquam observavi, propterea autem negare nolo; ligamentorum vicem præstare putantur, unde & a figura ligamenta rotunda appellantur: eorum vasa sunt, arteriæ quædam parvæ ex cruralibus, a & epigastricis b ortæ, quæ ad uterum appulsæ, copiosissimis ramis per ejus substantiam, præcipue cervicem versus feruntur.

Si quis nunc perspectum habet naturæ modum, quando in corpore humano liquorem viscidum a sanguine secernat, facile credat, mucum cervicis uteri ex iis arteriis esse secretum: nam viarum longitudo, diametrorum parvitas, pars ad quam tendunt, & lymphaticorum ortus, huic opinioni quam maxime favent; adde etiam quod tempore graviditatis, quando earum cursus longior factus est, mucus sit longe crassior &

visci-

a Merg. ad. an. IV. 23. 44. b Eustach. T. XIII. l. 22.

viscidior. Venæ omnino arteriis respondent. Vasa lymphatica prope osculi regionem orta, subter tunicam externam superiora versus repunt. Arteriis nunc descriptis, de venis pauca addere oportet; sed in genere primo notandum est, quod nulla anastomosis arteriæ cum vena, nec venæ cum arteria, invenitur: sunt venæ spermaticæ duæ sine valvulis, quarum dextra a vena cava, sinistra ab emulgente sinistra procedit; priusquam ad uterum pertingunt, arteriis magis tortuosæ conspiciuntur; ubi licet earum distributio ab arteriarum vix discrepet, attamen numero & capacitate, eas longe superant: cum venis meseraicis venæ portarum, descriptis N°. III. IV., & hypogastricis (de quibus post vaginæ arterias) communicant. De vagina nunc quanta brevitate potero pauca proponam

§. VII. Vaginæ substantia est fibrosa, membranacea, laxa & cellulosa; e fibris quædam secundum longitudinem decurrunt, cæteræ circumductæ orbiculares appellantur: tunica interior est interioris uteri continuatio, & papillas nervosas exquisitissimi sensus a parte superiore post urethræ exitum maxime conspicuas tegit; ex his fere omnino constant rugæ longitudinales, ibi ex substantia corrugata ortæ, inter quas lacunæ plurimæ tenuis muci scaturigines ponuntur; ejusdem fere naturæ sunt rugæ quædam transversales irregulares, quas haud male pinxit Verheineus; a ex dictis facile patèbit quomodo superficies interna humida sit, dilatatio facilis, & in coitu summa voluptas. Clitoridis & corporis circularis cavernosi substantia, peni perfecte similis est. Nymphæ quibus glandulæ sebaceæ papillæque nerveæ, vagina minus fibrosæ, & magis vasculosæ existunt. Harum partium vasa sunt,

Arteriarum hypogastricarum rami quidam deorsum vergentes, qui per vaginam distribuuntur; ubi anastomoses pauciores, cursus magis incurvatus & intortus quam in utero, & in interna præcipue parte, quasi serpentinus observatur. Venæ ex hypogastricis ortæ, eodem modo venis spermaticis uteri in-

osculantur, quo arteriæ spermaticæ (VI.) arteriis hypogastricis; earumque distributio, & per uterum & vaginam est arteriarum simillima: Venis hæmorrhoidalibus internis communicant. Sed præter arteriarum & venarum hypogastricarum ramos aliquos, clitoridi, & nymphis furculi aliquot ex pudicis externis accedunt. Partibus nunc vasisque descriptis ad nervos pervenio; hi sunt plexûs mesenterici infimi propaggines inferiores; furculi quidem ab intercostalibus & sacris, mirifice divisi, per ovaria, tubas Fallopianas, uterum, vaginam, & alias partes sparguntur; tandem tam tenues evadant, ut aciem oculorum optimis microscopiis instructorum eludant; pro motus & sensus instrumentis merito habentur. Si autem de ramis qui a sacris per dorsum clitoridis excurrunt tacerem, sensus ejus acutissimus me proderet.

§. VIII. De mensibus nunc pauca proferam; ubi evincere conabor, si modo potero, ex cognita structura, quomodo menses ex utero fluunt: sed ut res intellectu facilior sit, quædam præmittere haud alienum erit. Vis cordis & vasorum actio, quæ per totum corpus sanguinis circuitum promovent, per uterum propellunt, ad pubertatem usque; tunc & aliæ accedunt causæ; etenim hoc tempore fiunt quædam conspicuæ admodum mutationes in corpore, sanguinis copia uberior, mammæ intumescunt, pube lanugine quadam adhuc vestita, nunc pili erumpunt, crescunt; novaque, & antea incognita desideria animum jucunde afficiunt, quæ rivos sanguineos [versus partes descriptas dirigunt, & gratissimo quodam stimulo, summaque voluptate titillant: sed en fortis fæmineæ dura necessitas; vix ea expertæ, quin sensim a partibus utero vicinis, impulsui tam insueto renitentibus, & ultra modum distentis, fit dolor præsertim ad lumbos & coxas; accedit & calor a sanguine celeriter moto per minima vasa, nam uteri substantia longe firmior, vasa robustiora, sanguinisque in anastomosibus collisio, adhuc maxime resistunt. Quorsum? paucis dicam; sanguis in Arteriis (VI. a.) cui cursus oppositus, & vis in utraque urgens quantum judicare licebit penè, si non omnino æqualis, & nunc a resistentia in vicinis fortis admodum, dissol-

vitur, & attenuatur, i. e. globuli rubri in serosos abeunt, hique in minores, & quo fortior vis, eo dissolutio major; hæc actio in (VI. b.) ulterius perficitur, unde secretio liquidi tenuissimi per (VI. c.) in uteri cavum fit copiosior; at nunc vasa lateralia quæ in cellulis vel interstitiis fibrarum desinunt, majore copia lympham infundunt; unde tumet uteri substantia, & maxime fundus, propter vasorum numerum ibi majorem, & resistantiam minorem, ob cellularem substantiam continuo laxiorem redditam: laxantur vasa, eorumque capacitate aucta, sanguis arterias seriferas ingreditur: sed a distentione dolor, & a sanguinis copia pondus sentitur: tantorum antea maiorum inscia timida animula summa anxietate corripitur, nervi vires remittunt, & lassitudo omne membrum occupat: nunc autem licet cor non tam fortiter agat, nihilominus sanguinem continuo propellit; sed remissione cordis vi, resistantia in venis sensim augetur, & omnium maxime in uteri venis, donec tanta sanguinis copia in arteriis contenta cor distendat, irriter, ad crebriores contractiones stimulet; unde febricula orta; vasa vero & uteri substantia toto hoc tempore quasi balneo tepido lymphæ fota, minorem longe resistantiam faciunt: hinc sanguis arteriosus purissimus pedetentim per extremitates vasorum infundum uteri elabens, per muliebria ad exteriora tendit.

§. IX. Natura vero felicitatis hominum semper provida, nunc hac simplice ratione a malis liberat; ab evacuatione sanguinis enim imminuta distentio, gradatim dolor cessat, mens gaudio perfusa, vel saltem ab anxietate liberata, nervi vires recuperant; unde aucta arteriarum vis, resistantia in venis minuitur, secretiones in aliis partibus auctiores fiunt, absorbetur lymphæ, fibræ iterum agunt, contrahitur uterus, & desinit fluxus. At vita otiosa, mens a curis & cogitationibus fere libera, novæ plethoræ ansam dant; iterumque ad vasa semel dilatata facilius impellitur sanguis, & minorem resistantiam invenit: hinc eunt, redeunt, vario in variis tempore menstrua: verum ne ea quæ de mensibus proposui simplice assertione stent, observationibus & argumentis quibusdam ordine probare aggrediar.

§. X. Animi pathemata hic valere observationibus Mercati luculenter constat, ipsissimis Auctoris verbis tradam. „Casta
 „ & pudica educatio & a virorum consortio aliena remorari
 „ menses asolet, sicut lasciva & venereis imaginibus plena ante-
 „ vertere.” Qua ratione animi affectus in corpus agant, arduum est
 explicare, quod vero agant extra dubium: nonne attenta phæ-
 nomenon contemplatio docet, dum mortales ira exardent effi-
 cacious nervorum universim auctam esse, dum metu pallent
 imminutam, dum libidine flagrant in una parte majorem esse,
 dum verecundia obruuntur in alia minorem? quicquid autem
 efficiunt nervi, spiritibus animalibus seu liquori in iis contentis
 nonnulli tribuunt, & ex eorum motu ac proprietatibus, quas
 summis ingeniis quibus polent, pro lubitu fingunt, omnia
 phænomena, æque in physiologia, & in pathologia, quæ ali-
 ter explicare non possunt, lepide solvunt; sed quod maxime
 doleo, nemo unquam eorum existentiam probavit: mihi suf-
 ficit quod vis nervorum indubitata experimentorum fide con-
 stat, licet causam ignoro, quæ nunc latet, & semper fortasse
 latebit. Sed de his satis ad alia transeo.

§. XI. Nonne testatur fluxus materiæ serosæ menses sem-
 per antecedens, ejus secretionem in uteri fundo esse copiosio-
 rem; nam materies in vagina secreta visciditate facile distin-
 guitur: imo certe fæminis semper, dummodo menses prima
 vice fluunt; principio fit materiæ albæ lymphæ similis ex-
 cretio, dein sanguinolentæ, ac tandem rubri fluidique sangui-
 nis: secunda vice menses aliquibus sine insignibus symptoma-
 tibus, & cum parva tantum materiæ serosæ exeretione eunt;
 tunc autem sanguis minus floridus, aut fluidus reperitur; ratio
 ex dictis (§. VIII.) facilis est. Si mulier peperit, præcedit san-
 guis velut e victima, & statim congelatur si sana est: ut olim
 præcepit Medicorum decus Hippocrates, cui in observando
 nulla ætas parem tulit; ratio apud eundem in alio loco habetur,
 scilicet quod vasa fluidiora sunt ad menses; nam si resistentia
 magna, necesse esset ut sanguis fluidior, & eo minus concre-
 scere aptus evaderet.

§. XII. An tumet uteri fundus? omni procul dubio; cau-
 fas

fas (VIII) dedi, nunc rationibus quibusdam ulterius confirmare, & paucis respondere, quæ opponi possint, operam dabo. 1. igitur statim post conceptum innumeris observationibus clare constat, quod fundus uteri cervice longe major tumet & distenditur. 2. iidem omnino symptomatibus comitatus est tumor, quæ mensium fluxum præcedunt; quamobrem mihi ratione concludere videor, eosdem effectus a similibus vel potius iisdem causis evenire: neque mihi latet quod Clar. Freindius, post Pechlinum, symptomata quæ sub conceptionis tempus ingruunt, femini virili confert: sed pace tantorum virorum, hisce rationibus inductus alia mihi mens est: quod symptomata non prima vel secunda die post coitum eveniunt; sed aliquibus hebdomadibus peractis; uterumque tum aliquantum tumidum esse, observationibus notum est. Si aliquis vult semen adhuc in utero latitare; rogo, cur non cito post coitum symptomata oriantur? si in sanguine, cur ibi moretur tamdiu, quibus signis ejus existentia exploratur & certe dignoscitur? adde præterea nullam feminis proprietatem cognitam tali opinioni favere.

§ XIII. Aliqui autem, & præclari Anatomici, fæminarum cadavera tempore mensium subito & violenta morte extinctarum secuerunt; attamen ne vel unum eorum invenies, qui uterum crassiores, aut tumidiorem observavit: sic Anatomicorum primus Vesalius” ex menstruatione nunquam mihi sese obtulit discrimen; „huic assentiunt Graafius, cæterique sapientiores, qui bene noverunt, judicium non solum difficile, sed de hac re impossibile esse: at maxime rationi mihi consentaneum videtur, quod vis contrahendi quæ in utero aliquando post mortem tam magna inventa fuit, ut mortua matre foetum excludere potuit (notante Harveo quo nec nomen in medicina honoratus) repetitis vicibus agens (quod dolores parturientium & innumeræ observationes in animalibus moribundis factæ docent) fere quicquid sanguinis aut lymphæ ante mortem inerat, exprimit; viribus arteriarum adjuvantibus, quæ per corpus universim sanguinem ex propriis canaliculis evacuare post mortem valent; ut in omni fere cadavere apparet. Scio Clariss. Hallerum adduxisse

se pro uteri tumore auctoritatem Galeni, qui nunquam observaverat, sed ex theoria conclusit; quod unicuique intuenti facile patebit. Vesalius ratiocinationi Galeni merito superaddidit, symptomatum menses præcedentium considerationem; dein observatione opinionem tutare conatus est: sed in eo vir venerabilis aliquantulum lapsus est; ecce vobis historiam fisto. „No-
 „ bilis matrona, posteaquam variis symptomatibus circa uterum
 „ vasaque seminaria diu male affecta, infelice sanguinis oborto ex
 „ utero fluxu, cum varia febre interiisset &c. Judices estote lectores an recte fecit, sanis applicare, quæ in morbo chronico mortua observaverat. Haud parum lucis rei affert, observatio Clar. Verheynei in puellæ cadavere, tempore mensium violenta morte extinctæ facta, in qua venas non solum uteri, sed & vaginæ & vesicæ urinariæ sanguine distentas invenit; i. e. venas quæ abdomine aperto, remotisque intestinis, in conspectum sine dissectione veniunt, fibrisque exteriores; nullum vero verbum de uteri tumore, apud eum invenio. Quid sibi velit Doct. Hallerus dum nolit recedere a Galeni & Vesalii experimentis nescio, eorum opera summa attentione consului, at incassum, nulla experimenta habentur.

XIV. Hactenus de utero virgineo præcipue ratiocinatus sum; ab eo paucis differt uterus foeminae quæ peperit: differentias has esse præcipuas, comparatione in cadaveribus facta didici: magnitudine virginum aliquantum superat; substantiam minus firmam habet; valvulæ cervicis obliterantur; capacitas & cervicis, & fundi major est; osque ejus non tam arcte connivet; & denique vasa magis tortuosa: maxime autem inductus sum credere, ea taliter, & tam anfractuosa numquam extitisse, quam van Hornius, in prioribus duabus tabulis, & post eum Graafius, pinxerint; nisi post injectionem valide impulsam, aut fortem inflationem; & quantum inde facies naturalis mutatur, testantur illi, qui summa fælicitate has artes exercuerunt, candidè & sincere de iis pronunciarunt. Malo vero omine physiologiæque detrimento ex tali structura ratiocinati sunt aliqui. Ex his & ante dictis facile intelligitur; cur mulieribus fluxus mensium facilior, cur mucus cervicis uteri sæpissime in hyda-
 ti-

rides degenerat; & plurima alia quæ brevitatis studium recensere vetat.

XV. Summus autem, & sapientissimus rerum opifex, uterum tributum lunare solvere destinavit; non ut venenum intus in corpore muliebri contentum foris exeat; sicuti multi falsis dogmatibus, aut fabulis Plinii, credule nimis inhærentes, existimaverunt; sed ut aptum evadat, non solum ad recipiendum, fovendumque semen, verum ad foetum enutriendum, donec satis viribus pollens, vitam propriam, injuriasque externas sustinere valeat. Semen a viro in coitu emissum, pro causa fecunditatis, uno ore omnes fere agnoscunt; eorum autem aliqui subtilius potius quam vere, de aura feminali disserunt: semen nunquam ad uteri cavum pervenire asserunt; apud Riolanum historia habetur, fœminæ cujus nymphæ & quatuor carunculæ, tam arcte coaluerant, ut vix cuspidem specilli foramen admitteret; nihilominus fœminam concepisse inveniunt: fateor hanc, & alias historias, (quarum plurimæ apud Schurigium) esse veras, neque intellectu difficiles; sed qui exinde auram feminalem credunt, plus eorum fidei, quam rationi tribuo: poetarum princeps poetica licentia utitur quando de equis lepide narrat; quod

Ore omnes veritæ in Zephyrum stant rupibus altis,

Exceptantque levis auras: & sæpe sine ullis

Conjugiis vento gravidæ (mirabile dictu)

Sed quod tu lector humanissime maxime mireris, auctoritate constat, fœminas quasdam hirsutas peperisse, sine viris; nec tantam, sed quod horresco referens, virgines insontes nullo cum viris commercio habito, somnio nonnullas, balneo tepidæ aquæ alias, matres fuisse factas: & ut major sit dictis fides, alias addunt historias, ubi agnoscunt coitum peractum, nullo verum femine ejecto; in aliis flatum ex pene emissum: pudet autem ulterius avias, & insomnia auctorum recensere, omni refutatione indigna.

XVI. Statuo igitur nullam fœminam unquam gravidam fuisse factam, secundum naturam, sine seminis in utero receptione (nam de ineffabili mysterio conceptionis virginis non loquor:) sed quomodo recipitur apud nullum auctorem invenio; sunt

qui attrahere sentiunt; alii quod manibus quasi prehendat; nonnulli quod obviam eat; nec defunt qui majore specie recti sugere autumant; omnium vero postremi, cæterisque longe pauciores, qui glandem penis tempore coitus os intrare credunt: has opiniones lectoris iudicio relinquo; & ut melius partium descriptarum functiones patefcerent, de coitu dicere statui; omnes enim plus minus, huic contribuunt: primum omnium vero de musculo fundi uteri, nam in eo haud parva spes sita est; licet anatomici longe celeberrimi ejus existentiam, aliquo modo negaverunt: musculum colore & structura exacte cæteris corporis similem, observatorum nullus notavit; attamen fibras rubras paululum ab invicem remotas existisse, omnes fere consentiunt; neque multum de dispositione discrepant; quidam orbiculares appellant; aliis circulares magis placet nominare: fibrarum existentia auctorum consensu stabilita; de loco & modo quo in puerperis inveniuntur (nam de his loquor) & quæ earum actio dicendum est. Non tantum in ea parte sunt cui placenta adhæret, sed per totum uteri fundum: quod validæ vi contrahendi præditæ sunt, his qui obstetricium exercent notissimum est; si enim post partum, ad auferendam placentam manum introducunt; & ore uteri superato altius digitos immittunt, resistantiam a contractione harum non facile superandam inveniunt; dilatatione autem digitis facta, toto tempore dum placentam ab utero liberant, fibras evidentè sese contrahentes, & manum comprimentes sentiunt: & si tunc dolores ingruunt, (res post partum haud infrequens) eo fortius agunt; ut plus vice simplice expertus sum. Si quis negat contractionem propositam his fibris deberi; rogo ut mihi ostendat, quibus aliis ascribenda sit. Sed Boerhaavius quidem ævi sui, & hujus Academiæ insigne ornamentum, (si fides Hallero) meras lacunas, fungosas, sanguine plenas eas appellavit: hocque argumento musculares esse negat, „Hæ enim ea ratione distendi non possunt, nisi tanta vis ipsi inferatur, ut postea nequeant se in priorem brevitate restituere,“ opinionem primam anatome & contractio refutant; posteriorem consideratio muscutorum abdominalium; aliquibus enim fæminis gracilibus, quando utero gerunt, mire disten-

distenduntur : cito vero post partum , ad priorem fere statum redeunt : neque minus opinionem viri immortalis redarguit , subita distentio constrictoris vaginæ tempore partus , ejusque postea restitutio. Satis igitur adhuc musculus in puerperis congruunt ; quomodo se habent , in utero foeminae non prægnantis , quisquis facile intelligit , qui magnitudinem fundi uteri nono mense gestationis , cum mulier ad partum appropinquat , cum magnitudine ante conceptum comparat ; nam quo minor uteri fundus , eo propiores & confertiores fibræ existunt : unde spero , quas distitas antea fibras musculares esse probavi ; nunc arcte invicem applicatas musculum nominare fas erit.

§. XVII. Pergo igitur de coïtu quædam observare : minime vero opus est , omnia veneris irritamenta , nullis legibus aliquando cohibenda , vel summatim attingere : aut quomodo aliæ corporis partes afficiuntur , dum foeminae coitum appetunt , aut exercent , describere : proposito sat erit actionem quam paucis verbis potero absolvere ; summa ope nitens , ne aliquid pudicitia indignum irrepat. Principio igitur pono , quod in nulla actione est animi vis in substantia cellulari manifestior ; vix enim desiderium occupavit animum , quin ilico fibræ , aucta nervorum efficacia , sese contrahant ; vasa sanguinea interposita comprimant ; & sanguini circulanti fortiter resistent : sanguis vero hoc tempore impetu concitatore in has partes fertur ; resistantiam in arteriis superat , & in venas pervenit ; ibi autem propter compressionem inæqualem , summa est resistantia , quam superare non potens , qua data porta ruit ; cavernulas clitoridis , corporisque circularis spongiosi implet : unde distenduntur cellulæ , turgentque clitoris , & corpus cavernosum ; eodem fere tempore , nec modo diverso , sinus uteri & vaginæ sanguinem accipiunt , tument , vicinia premunt ; hinc aucta resistantia : a vaginæ autem distensione , mucus ex lacunis exprimitur ; secretio materiei liquidæ perspirabili similis augetur : papillæ nervæ clitoridis , nympharum , & præcipue vaginæ , a humiditate nunc acutiores redditæ , a frictione valde excitantur , mirisque modis animum afficiunt , ex quo animus maxime efficaciam nervorum intendit ; voluptate enim au-

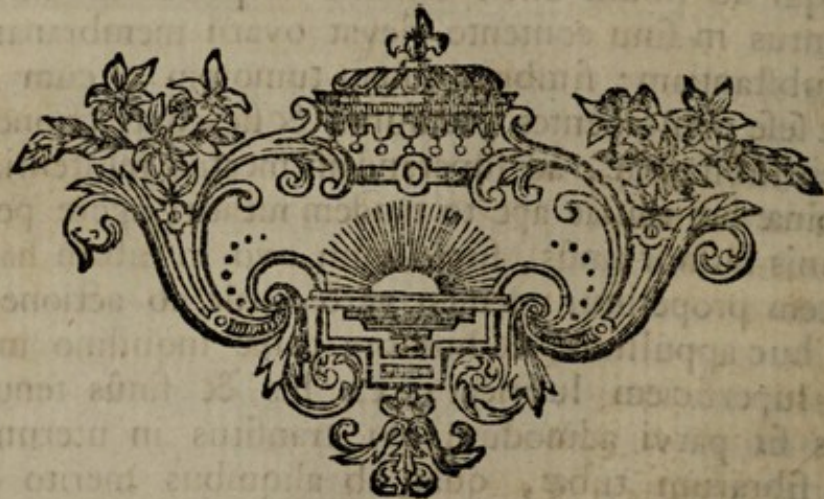
Æta, effrenato quasi impetu agit, rigidiores tumidioresque fiunt partes, donec ad gradum summum pervenit: natura autem voluptatem tam intensam mortalibus durare noluit; nunc enim a nervorum fortasse compressione, fibræ musculares uteri contrahunt se, fibræ cervicis os ejus aperiunt, & mucum ex cryptis exprimunt; dum hæc os apertum tenent, musculus fundi uteri latera propius adducit, partem anteriorem & posteriorem ab invicem removet; figuram rotundam adipiscitur uterus; unde valde aucta capacitas, sed nunc vacua vicem emboli supplet; semenque viri mucos cervicis mistum fugit, adtrahit; fibræ longitudinales & orbiculares vaginæ eodem tempore agunt; unde effectum quod præstant, sine descriptione facile intelligitur; simulque ex dictis patebit, cur fæminæ licet fere omnino coalitis vaginæ lateribus concepere: pro exemplo sit historia, Phil. Trans. abr. 111. 216. ubi auctor narrat, vaginam ex partu laborioso concretam fuisse; attamen agnoscit, quod menses frequenter fluxerant; & magnum concipiendi desiderium mulierem tenebat: res ulterius confirmatur, observatione Anatomici a sui temporis longe Clarissimi, quod semen in sinum muliebrem injectum, a cervice rapitur, & ex-fugitur: semen vero in utero receptum, ore clauso fibrarum orbicularium actione, retinetur; calore & admixtione liquoris fundi attenuatur: facilis autem ex utero ad tubas est aditus; collabente enim aliquo modo utero, pars feminis in eas transit. Tuba vero ope adductoris (IV), & propria fibrarum actione, ei parti ovarii applicatur, in qua ovum maturatum hæret: si vero eodem tempore duo sint ova matura, in utroque ovario unum, tunc binæ tubæ modo antedicto, ad ovaria adducuntur. De ovariiis & ovis (111) dixi; restant igitur dicenda, quæ tempore coitus fiunt; quomodo ovum ex sinu liberatur, perque tubam, ad uteri cavum transit. Ex dictis factis constat, tempore coitus sanguini in utero circulanti magnam esse resistentiam; atque ex ea patebit necessitas celerioris transitus, per ovaria, tubas fallopianas, vesicam urinariam, & partes vicinas;

simul-

simulque auctiorum secretionum, his in partibus: inter præcipuas vero secretiones, quæ in ovariiis fiunt, est liquoris finium: adde quod plurimis observationibus manifestum est; finium aliquem in uno ovario, aliquando in utroque cæteros magnitudine superare: ratio vero dicitur capacitatem vasorum secretentium amplioem esse, in sinu maximo: sed ceteris paribus resistentia erit fere in ratione reciproca capacitatis: da nunc magnitudinem sinus omnium maximi esse æqualem 4, alterius 2, tunc resistentia in priore erit ad resistentiam in posteriore, ut 2: 4; secretiones vero erunt in ratione reciproca resistentiarum; aucta vero continuo capacitas a quantitate secreta; quæ est ratio incrementi capacitatis, eadem erit secretionis, & vice versa: hoc autem tempore fimbriæ tubarum expansæ ita ovariiis applicantur, ut centrum tubæ porulo, seu meatui, qui ad finum ducit omnino respondeat: distentio a humore intus in sinu contento elevat ovarii membranam, irritatque substantiam: fimbriæ autem tumorem circum expansæ, nunc sese contrahentes premunt; & sic contractionem propriæ ovarii substantiæ, ad superandam meatus resistentiam adjuvant: binæ hæc causæ aperto tandem meatu, agere pergunt; donec omnis humor finus, simul cum ovo in tubam hac parte satis capacem propellitur: semen vero virile ab actione uteri, & tubæ, huc appulsum, & humore tubæ inquilino mistum, internam superficiem lubricat; ex his & finus tenui mucos, facilis fit parvi admodum ovi transitus in uterum contractione fibrarum tubæ, quæ ab aliquibus merito & eleganter œsophagi actioni in deglutitione comparatur. Ovo ad uterum nunc deducto, oris clausura retinetur; si enim hiat, genitura intus non manet, sed rursus foras effunditur; ut Hippocrates notavit: & artis obstetriciæ scriptores pro certo conceptionis signo venditaverunt, si post coitum semen intus retinetur, & os clausum dum explorant, inveniunt; præeunte sene divino Aph. V. LI. Ex fimbriis in substantia cervicis positis, clauso utero, ovum undique humore circumfuso fovetur. De utero impregnato &

partium descriptarum pathologia præstat tacere, quam pauca dicere; nam in animo tantum habui legibus Academiæ obtemperare: & cum ea quæ scripsi recenseo, vestramque in studiosos benevolentiam Viri Celeberrimi mecum revolve, sperare inductus sum, vos non tantum brevitatem, sed & menda, quæ incuria, aut ingenii tenuitas fudit, condonatos; sique vobis grata, præmium laboris fero, non ultra sollicitus.

F I N I S.

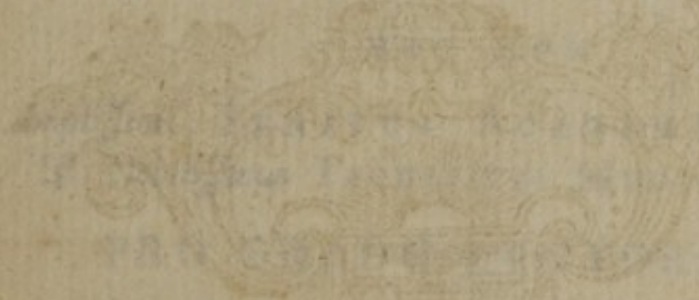
GENERATIONE

ANNO DOMINI MDCCCXXXIII

ET ALII

DE IOANNIS ALBERTI

THEOLOGICI ET PHILOSOPHI
MAGISTRI
PROFESSORIS

IN VINDOBONA

MDCCCXXXIII

FRANCISCAE

FRANCISCAE

FRANCISCAE

FRANCISCAE

